

Een toekomst voor de jeugd

Wat geven wij eigenlijk mee aan de jeugd. Ik meen wij buitenkerkelijken, wij humanisten als U wil. Wij hebben ze geen kant-en-klare levensvisie aan te bieden, gebaseerd op goddelijke openbaring. Maar misschien hebben we ons iets veroverd als een eigen levensinzicht, een eigen levensstijl. Maar wat beginnen we daarmee.

— Zeker, U zult misschien zeggen: We moeten er helemaal niets mee beginnen. De jeugd heeft geen behoefte aan opzettelijke leringen. Laat ons eigen leven genoeg zijn; laat ze daarvan leren en zich daardoor laten leiden. Inderdaad, daar zit wat in. Maar het geldt alleen voor onze eigen kinderen, en voor de jeugd waar we direct mee in aanraking komen. Maar een levensovertuiging als de onze moet toch ook iets betekenen voor andere jonge mensen. En bovendien: ook onze eigen kinderen vragen toch wel eens: Waarvoor leef je eigenlijk? Dan moeten we iets kunnen antwoorden. En dat kunnen wij humanisten ook, evengoed als ieder ander. Alleen vraag ik me wel eens af, of onze woorden — en die van de anderen — wel verstaan worden. Ik vraag me soms af, of wij de taal van de jeugd wel spreken, ja zelfs of wij wel de taal kennen die de jeugd verstaat.

Maar nu moet ik mijzelf in de rede vallen: ik spreek aldoor over „de jeugd, alsof dat een enkelvoudig en samenhangend geheel was. Maar dat is het helemaal niet. Afgezien van alle individuele verschillen onder de jongeren, zijn er allerlei soorten jeugd, die heel sterk uit elkaar lopen. Er is om te beginnen de traditionele jeugd, die zich — behoudens de natuurlijke conflicten tussen jong en oud — toch heel goed thuis voelt in de levenssfeer van de ouderen, of die nu christelijk is, of humanistisch, of nog wat anders. Dan is er de massajeugd, zoals we die wel noemen de jeugd, die in een zekere sleur voortleeft, voorlopig zonder zich veel zorgen te maken over de vragen die het leven stelt. Ten slotte is er ook een deel van de jeugd dat zich losgemaakt heeft van de traditie, maar toch een eigen levensstijl zoekt. Over die jeugd heb ik het nu vooral. Trouwens in veel opzichten is er geen scherpe scheiding tussen hen en de meer traditionele jongeren. Welnu van die groepen vraag ik mij af, hoe wij spreken moeten om ons verstaanbaar te maken. Opdat zij iets begrijpen van onze oppositie tegen de miskennis van een eigen buitenkerkelijke levenssfeer, en tegelijk van ons streven om de werkelijke waarden een hechte grondslag te geven.

Het is gebruikelijk dat wij ouderen klagen over de jeugd; en ik wil daar geen uitzondering op maken. Maar mijn klacht is een andere dan de gebruikelijke. Mijn bezwaar is niet dat zij zich anders uiten dan wij, of kritiek hebben op onze denkbeelden, maar dat ze bij wijze van spreken helemaal niet erg veel te zeggen hebben, en dat wat voor kritiek moet doorgaan meestal niet veel meer is dan een slaafs volgen van de mode van de dag. Laat ik me rechtstreeks richten tot de jongere die luistert. Je zult het waarden denk ik, als ik maar zonder omwegen zeg wat ik vind. Nu, ik zou de jeugd zo graag kritischer zien: kritischer tegenover ons, kritischer tegenover zichzelf en kritischer tegenover de mode van de dag. Kritisch, daarmee bedoel ik niet negatief en agressief, maar bewogen, gegrepen! Gegrepen door een idee, door hun idee, in naam waarvan ze de wereld van ons ouderen te lijf gaan om hem om te vormen tot een wereld waarin het voor de jeugd de moeite waard is om te leven. Waar is de jeugd die voor mijn part werkelijk opstaat tegen de wereld van de ouderen in plaats van zich te laten wegdobereren in het slootje van de wantrouwige overtuigingloosheid. Je wilt ons toch niet werkelijk wijs maken dat dat troebele slootje een machtige stroom is?

Ik mis bij jullie jongeren de echte kritiek. Omdat echter kritiek pas mogelijk is van uit een eigen standpunt en daarvoor zijn jullie als de dood zo bang, is het

niet? Dat wordt niet altijd toegegeven, maar daar komt het bij velen van de jongeren die ik nu op het oog heb toch op neer. Niet bij allemaal natuurlijk, maar vaak toch wel. Ik mag niet zeggen dat ik dat niet begrijpen kan. Ik geloof het heel goed te begrijpen: Er zijn zoveel standpunten verkondigd, er is zo vaak een beroep op oud en jong gedaan om een standpunt in te nemen, en dat heeft zo zeer geleid tot haat en wantrouwen, tot onverdraagzaamheid en dictatuur, dat je op het laatst elk standpunt op zichzelf zou wantrouwen. Tenzij er een standpunt is, dat juist haat en wantrouwen, onverdraagzaamheid en dictatuur afwijst als het grote kwaad, en de openheid, het vertrouwen, de verdraagzaamheid en het respect als uitgangspunt heeft. Ook dat is een standpunt. En het moet een hechte grondslag vormen, wil je er op kunnen staan. Archimedes beseftte al dat men een vast punt moet hebben om de wereld te kunnen bewegen. Hij bedoelde het letterlijk. Maar wie ook geestelijk zo'n vast punt niet heeft, kan de hefboom van zijn enthousiasme nergens op laten rusten. Hij zal in feite, net als de vorige generatie, ondanks alle goede bedoelingen de weg vrij laten voor de onverdraagzaamheid en de dictatuur. Want die hebben wel een vast punt voor hun hefboom. Nu moet je niet te gauw zeggen, dat het voor jullie niet mogelijk is zo'n standpunt te aanvaarden, omdat je in een heel andere wereld leeft dan wij gekend hebben. Want ik weet uit ervaring, dat je je bij de beoordeling van de wereld waarin wij opgegroeid zijn meestal schromelijk vergist. Toen ik tot bewustzijn kwam in de jaren dertig, leefden we temidden van een economische crisis met alle daaruit voortvloeiende ellende van werkeloosheid en demoralisatie, zoals' jullie nooit gekend hebben. En de schaduw van de oorlogsdreiging lag even donker over ons leven als over dat van jullie nu. Misschien nog dreigender. Een perspectief was er voor ons helemaal niet: geestelijk niet, en maatschappelijk ook niet. We groeiden op voor werkeloosheid en oorlog. Inderdaad, onze wereld was een andere dan die van jullie, want de wereld van nu biedt oneindig meer mogelijkheden. Als je maar durft.

Durven? Wat dan durven? Ik zou zeggen durven te zoeken totdat je iets gevonden hebt, wat het leven werkelijk de moeite waard doet zijn. Iets wat in deze tijd van atoomenergie, en onderontwikkelde gebieden, van welvaart en oorlogsdreiging, een zinvol leven mogelijk maakt. En hier zijn wij ouderen toch wel tekort geschoten. Wij hebben de taal nog niet leren spreken om duidelijk te maken wat ons door crisis en oorlog, ontgoocheling en terreur heeft heengeholpen. En daarbij gaat het niet alleen om de zoekende jeugd, het gaat ook om de zogenaamde massajeugd, en eigenlijk evengoed om de ouderen, de zoekenden en de kleurlozen. Ik geloof helemaal niet dat de mensen, oud of jong, nu slechter zijn dan vroeger. Waarom zouden ze. Maar het is duidelijk dat de traditionele levenspatronen niet meer passen op de dynamiek van deze tijd, met zijn overstelpende veranderingen en problemen. Hoe kunnen we met dat wat in de oude levenspatronen waardevol is, aansluiting vinden op het moderne leven en zijn vragen? Wij zijn als wielrenners achter motoren, die van de rol zijn los geraakt. We hebben nog wel fut in de benen, maar hoe krijgen we de rol weer te pakken?

*
* * *

Ik voel er niets voor om daartoe een rooskleurig toekomstbeeld te ontwerpen, dat ons weer aansluiting op de werkelijkheid zou moeten geven. Niet omdat ik pessimistisch ben, integendeel, ik geloof dat de wereld van vandaag naast ongehoorde dreigingen, ook ongekende mogelijkheden inhoudt. Maar wie zijn levensovertuiging daarop bouwt, loopt het voortdurende gevaar bij de onvermijdelijke tegenspoed volkomen de kluts kwijt te raken. Iets wat onder alle omstandigheden het leven de moeite waard maakt moet op steviger grondslagen gebouwd worden. Het moet als het ware innerlijk een toekomst bieden. Om dat te vinden moet men zichzelf willen afvragen wat eigenlijk ons mens-zijn betekent, in de wereld en tussen medemensen. Welnu ik geloof dat de mens iets eigens in de wereld vertegenwoordigt, iets dat nergens anders zo in de wereld te vinden is, en dat hem een eigen plaats en taak in de wereld geeft, waaraan hij zich niet onttrekken kan zonder zichzelf en de wereld te verarmen. Bewijzen kan ik het niet. Het is iets wat men ontdekt, zodra men er niet bang meer voor is het te ontdekken. En als men het ontdekt heeft, maakt het dat we ons bij alle onzekerheid, vrees en kleinheid, geworteld gaan voelen in het bestaan.

Geworteld in het bestaan! Dat betekent ook dat we de oeroude vraag weer durven stellen: Ben ik mijns broeders hoeder? En beseffen dat we niet anders kunnen dan daarop „ja” zeggen. Want in dit hachelijke bestaan zijn wij mensen op elkaar aangewezen, omdat wij tezamen alleen echt mens kunnen zijn. O zeker, wij mensen blijven altijd onderscheiden; we kunnen nooit helemaal in elkaar opgaan. Is dat een tekort? Misschien, maar het maakt ook dat we juist daardoor

op elkaar aangewezen zijn en in onze ondenkendheid elkaar aanvullen. Bij alle onderscheid, en ook domheid, lafheid en laagheid, blijft er dat met elkaar in de wereld geplaatst zijn; het samenzijn in hetzelfde lekke schuitje dat leven heet. Daarin houden wij het alleen samen uit op de grondslag van wederzijds eerbiediging van het raadsel dat elk in zijn ondoorgrondelijkheid meedraagt. Een raadsel? Ja, dit raadsel dat iedereen in zijn eigenheid iets probeert te verwerkelijken van een levensbeginsel dat in ons allen werkt. En dat niet neutraal is, maar gericht; gericht op dingen die de moeite waard zijn; gericht op het overwinnen van het beperkte, toevallige; gericht op schoonheid, waarachtigheid, verbondenheid.

Wij moderne mensen hebben er voor alles behoefte aan weer een lijn in ons leven te leggen, weer eenheid te brengen in de verwarring van ons bestaan. Leven! dat is niet je laten leven, zo maar voortleven, maar scheppende vormgeving. Een besluit om ja te zeggen, teneinde te ontdekken dat dat ja zeggen nieuwe perspectieven opent. Daarbij weten we maar al te goed dat we de wereld niet in onze zak hebben. Dit leidt ons niet tot vertwijfeling, maar wel tot schroom. Het leven is wel een avontuur, maar deze schroom verbiedt ons met het leven te experimenteren. Er is iets ondoorgrondelijks in dat ons daarvan terughoudt. We zijn er geen meester van en kunnen niet herstellen, wat we onbedacht vernietigd hebben. Maar terughouding is geen zwakte. Integendeel, het is concentratie van kracht. Wie 't grote wil, moet zich niet laten gaan. En het grote dat wij willen, dat is een echt, een kernachtig, een mens-waardig leven. Een leven dat de mens waardig is en een onvergankelijke waarde in zichzelf heeft, die ons verzoent met het bestaan, wat ook de uiterlijke resultaten mogen zijn. Een leven waarin warmte is, die door geen kou in de wereld kan worden afgekoeld. Dat is voor de mens een kiezend, een schroomvol, een toegewijd leven. Het visioen van zulk een bestaan van mensen en tussen mensen is het dat ons leven kleur geeft en dat in het heden de toekomst openlaat. Een toekomst om voor te leven. Een toekomst voor de jeugd en voor de ouderen.

Dr. J. P. VAN PRAAG

Dr. B. W. Schaper spreekt op 6 mei a.s. over: Terug naar de tredmolen.

DE ARK

Humanistisch Conferentie- en Vacantieoord.

×

TARIEVEN VOOR VOLLEDIG PENSION

Voor volwassenen: f 38,50 per week; f 6,— per dag.

Voor kinderen beneden 11 jaar: f 26,25 p. w.; f 4,50 p. d.

Voor kinderen beneden 5 jaar: f 25,45 p. w.; f 3,75 p. d.

Voor groepen speciale condities

2-, 4-, 5- en 6-persoons kamers en slaapzaal.

Bespreking van verblijf kan geschieden bij het Humanistisch Conferentie- en Vacantieoord „De Ark”, Belvédèrelaan 14 te Nunspeet, telefoon K 3412—2404.

HET WOORD VAN DE WEEK

VERSCHIJNT
WEKELIJKS
29 APRIL 1956

Frankering bij
Abonnement
UTRECHT

De Heer
Mevrouw
Mejuffrouw

Onbestelbare exemplaren
terug aan:
Bleyenburgerstraat 1, Utrecht

Het Woord van de Week

Humanistische radiolezingen uitgesproken voor de Vara-microfoon.

Administratie en redactie: Humanistisch Verbond, Bleyenburgerstraat 1, Utrecht, Postgiro 304960
Abonnementsprijs bij vooruitbetaling f 1,— p. kwart., losse numm. f 0,12, buitenland f 4,60 p.j.